

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ
DEPARTAMENT ZWIĘKSZANIA SZANS EDUKACYJNYCH

DZSE-2-EM-040-89/2011

Warszawa, 2011-09-23

Pani
Agnieszka Dudzińska
Stowarzyszenie Nie-Grzeczne Dzieci

Szanowna Pani,

nawiązując do Pani pisma dotyczącego nauki w szkole ogólnodostępnej ucznia niepełnosprawnego, posiadającego orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niepełnosprawność sprzężoną w postaci uszkodzenia wzroku oraz niepełnosprawności ruchowej, uprzejmie wyjaśniam.

Kwestie edukacji uczniów z niepełnosprawnością regulują przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.).

Art. 1 ww. ustawy stanowi m.in., że system oświaty zapewnia w szczególności:

- dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych i form pracy dydaktycznej,
- możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami,
- opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwienie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych.

Art. 71 b ustawy stanowi natomiast, że kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież niepełnosprawną, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to, organizowane na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego wydawanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, może być prowadzone w formie nauki w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, szkołach lub oddziałach specjalnych i ośrodkach.

Niezależnie od miejsca edukacji, w zależności od rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia upośledzenia umysłowego, dzieciom i młodzieży

niepełnosprawnej, organizuje się kształcenie i wychowanie, które stosownie do potrzeb umożliwi naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację oraz zapewni specjalistyczną pomoc i opiekę.

Zalecane formy kształcenia wskazywane są przez zespół orzekający poradni psychologiczno-pedagogicznej w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego dziecka wydanym zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. Nr 173, poz. 1072). W § 8 ust. 2 ww. rozporządzenia wskazano, iż w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego określa się zalecane warunki realizacji potrzeb edukacyjnych, formy stymulacji, rewalidacji, terapii, usprawniania, rozwijania potencjalnych możliwości i mocnych stron dziecka oraz inne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W zaleceniach może zostać również wskazana potrzeba zatrudnienia dodatkowo nauczyciela posiadającego kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego lub pomocy nauczyciela.

Szczegółowe zasady zatrudniania tych nauczycieli zostały określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. Nr 228, poz. 1490), które weszło w życie 1 września 2011 r. Wynika z nich, iż w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi oraz w przedszkolach i szkołach integracyjnych zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej.

Natomiast w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, można zatrudniać dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, za zgodą organu prowadzącego.

W zaleceniach zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego mogą się znaleźć także sugestie dotyczące zatrudnienia pomocy nauczyciela. Kwestie dotyczące zatrudnienia pomocy nauczyciela regulują przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624, z późn. zm.). Na podstawie przepisów ww. rozporządzenia obligatoryjnie zatrudnia się pomoc nauczyciela:

1) w przedszkolu specjalnym, dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami sprzężonymi,

2) w klasach I-IV szkoły podstawowej specjalnej i w oddziale specjalnym zorganizowanym w szkole ogólnodostępnej dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

W szkole podstawowej, za zgodą organu prowadzącego, można zatrudnić pomoc nauczyciela:

1) w klasach V i VI szkoły podstawowej specjalnej, szkoły ogólnodostępnej z oddziałami specjalnymi dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami sprzężonymi,

2) w uzasadnionych przypadkach można zatrudnić pomoc nauczyciela w szkole integracyjnej oraz ogólnodostępnej z oddziałami integracyjnymi.

Odnośnie gimnazjów publicznych ww. rozporządzenie w załączniku Nr 3 - ramowy statut publicznego gimnazjum, w § 15 ust. 1 stanowi, że w uzasadnionych przypadkach w gimnazjach specjalnych i w gimnazjach ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi dopuszcza się zatrudnienie pomocy nauczyciela. Zgodnie z § 15 ust. 2 w gimnazjach integracyjnych i w gimnazjach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających specjalne przygotowanie pedagogiczne oraz specjalistów prowadzących zajęcia rewalidacyjne. W uzasadnionych przypadkach w gimnazjach tych można zatrudnić pomoc nauczyciela.

Od pomocy nauczyciela nie jest wymagane posiadanie przygotowania pedagogicznego. Dyrektor przedszkola lub szkoły ustala zajęcia, w których ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci niepełnosprawnych uczestniczy pomoc nauczyciela.

Przywołane powyżej przepisy nie ograniczają zatem możliwości udzielania pomocy uczniom niepełnosprawnym wyłącznie do uczniów oddziałów integracyjnych.

Ponadto, z art. 39 ust. 3 pkt 1 ustawy o systemie oświaty wynika, że jednym z zadań dyrektora szkoły lub placówki jest decydowanie w sprawach

zatrudniania nauczycieli oraz innych pracowników szkoły lub placówki. Zatem dyrektor, w porozumieniu z organem prowadzącym, może zatrudnić pracownika, w którego zakresie obowiązków znajdzie się wykonywanie określonych zadań na rzecz uczniów niepełnosprawnych.

Należy także podkreślić, że wprowadzane aktualnie zmiany legislacyjne w zakresie kształcenia specjalnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej umożliwiają indywidualizację pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych i wspierają działania mające na celu umożliwienie takim uczniom efektywne funkcjonowanie w środowisku szkolnym.

Nowa formuła realizacji zadań z zakresu kształcenia specjalnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, która zaczęła obowiązywać od 1 września 2011 r. w gimnazjach oraz szkołach specjalnych wszystkich typów, a rok później będzie wdrożona w ogólnodostępnych i integracyjnych szkołach podstawowych i ponadgimnazjalnych wskazuje, że dyrektor szkoły dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, a także orzeczenie o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania lub opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, niezwłocznie po otrzymaniu orzeczenia lub opinii tworzy zespół składający się z nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem.

Do zadań zespołu należy m.in. ustalenie zakresu, w którym uczeń wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej, określenie zalecanych form, sposobów i okresu udzielania uczniowi tej pomocy, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, a w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub opinię, także z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu lub opinii. Dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki na podstawie zaleceń zespołu ustala dla ucznia formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane. Wymiar godzin zajęć ustala się z uwzględnieniem godzin do dyspozycji dyrektora szkoły, o których mowa w art. 42 ust.2 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta nauczyciela (Dz. U. z 2006 r., Nr 97, poz. 674, z późn. zm.). O ustalonych dla ucznia formach, sposobach i okresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, dyrektor przedszkola, szkoły i placówki niezwłocznie informuje na piśmie rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia.

W związku z przedstawionymi powyżej regulacjami, odnosząc się do przedstawionej przez Panią wątpliwości należy skonkludować, że niepełnosprawny uczeń posiada pełne prawo do podjęcia nauki szkolnej w gimnazjum ogólnodostępnym w wybranej przez siebie klasie, bez ograniczeń w wyborze klasy, nie zaś tylko w klasie integracyjnej.

Jednocześnie należy zauważyć, że decyzja o zatrudnieniu dodatkowego nauczyciela wspomagającego naukę ucznia znajduje się w kompetencjach organu prowadzącego, który winien ją podejmować mając na względzie respektowanie przedstawionych powyżej regulacji prawnych, realizację prawa do pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz właściwe wykorzystanie środków finansowych przekazywanych z budżetu państwa do budżetu jednostki samorządu terytorialnego w ramach części oświatowej subwencji ogólnej z tytułu posiadania przez ucznia orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. W intencji ustawodawcy konstytucyjnego powyższe środki finansowe mają na celu zapewnienie właściwej opieki nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwienie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia i rewalidacji.

z p.o. t.

DYREKTOR DEPARTAMENTU
Zwiększania Szans Edukacyjnych

Jacek Krawczyk